

Організація навчально-виховного процесу під час викладання предметів сценічних мистецтв

Олена БРЕДНЕВА,

заступник директора з навчально-виховної роботи
(відділення сценічних мистецтв)

Досвід розвинених країн засвідчує, що саме освіта покликана забезпечити поступ демократичного суспільства, участь у становленні власної державності, долучення особистості до джерел духовності.

Розвиток гармонійно розвиненої особистості є основним завданням сучасної освіти. Сьогодні пропонуються різні шляхи його вирішення, зокрема на основі новітніх педагогічних технологій. З огляду на це, у навчальний план роботи Миколаївської спеціалізованої школи «Академія дитячої творчості» введено предмети художньо-естетичного напрямку.

Інтеграція освіти й мистецтва є основою інноваційного змісту навчального плану школи. Її унікальність забезпечують 16 додаткових предметів мистецького напрямку, серед яких обов'язковими для вивчення є предмети відділення сценічних мистецтв. Зміст цих предметів покликаний розкрити учням розмаїття жанрів і стилів українського та світового мистецтва, своєрідність вітчизняної художньої культури в контексті світових культуротворчих процесів, особливостей культурних регіонів світу, країни. Шляхом опанування предметів художньо-естетичного циклу активізується внутрішній духовний світ особистості, її почуття та думки, що сприяє розвитку моральних ідеалів, естетичних смаків, світоглядних переконань та формуванню соціально-ціннісних компетенцій.

Проблеми інтеграції компонентів культури в процес навчання знайшли відображення у науковому доробку Н.Бібік, В.Болгаріної, Н.Гонтаровської; проблеми міжкультурної інтеграції та діалогу культур – у працях Е.Донської, С.Курганова, А.Солодкої; педагогічні аспекти художнього виховання особистості – в дослідженнях М.Берляничкової, Н.Миропольської, Л.Новицької, В.Селіванова та ін.

Мета статті – розкрити особливості організації навчально-виховного процесу під час викладання предметів сценічних мистецтв у Миколаївській спеціалізованій школі «Академія дитячої творчості».

Під час урочної та позаурочної діяльності вчителі сценічного блоку використовують творчі форми роботи із залученням нових освітніх технологій, у різних варіантах поєднують структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології, адекватні змісту й цілям різнорівневого та різнопрофільного навчання. Це дає змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили, ціннісні та професійні орієнтації

учнів, сприяє формуванню та розвитку в них ключових і предметних компетенцій.

Відповідно до навчального плану Миколаївської спеціалізованої школи «Академія дитячої творчості» відділення сценічних мистецтв охоплює такі предмети:

- основи театрального мистецтва (1–4-ті класи);
- театральне мистецтво (5–11-ті класи);
- хореографія: класична, народна, сучасна естрадна та бальна (1–11-ті класи);
- духові інструменти: труба, тенор, баритон, тромбон, туба, малий і великий барабани, кларнет, флейта, саксофон (5–11-ті класи);
- народні інструменти: баян, акордеон, домра, балалайка, гітара, бандура (5–11-ті класи);
- вокал: академічний, народний, естрадний (5–11-ті класи);
- музичне мистецтво (1–4-ті класи).

Зважаючи на особливості закладу, на викладання предметів сценічних мистецтв у 1–4-х класах передбачено одну годину на тиждень, у 5–11-х класах – від двох до трьох годин на тиждень. Під час розподілу на групи сценічних мистецтв враховуються бажання учнів, їхні індивідуальні здібності та нахили. Учень має право змінювати напрям мистецтва, що вивчає, кожного навчального року.

Навчально-виховний процес на уроках сценічних мистецтв організовано на основі авторських навчальних програм, розроблених відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (освітня галузь «Мистецтво») та рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Наказ від 03.10.2014 №1126).

Такими програмами є:

1. Основи театрального мистецтва (Л.О. Головач).
2. Театральне мистецтво (О.В. Бреднева, Л.З. Додогацька, Л.О. Курмель).

3. Хореографія (спортивно-бальний танець, сучасний танець) (С.М. Редченко).

4. Хореографія (класичний танець) (І.В. Багрянцева).

5. Хореографія (народно-сценічний танець) (А.М. Кіщенко).

6. Вокал (О.Ю. Шевченко).

7. Гра на народних інструментах (Н.Б. Позднякова).

8. Навчання гри на духових інструментах (А.І. Пижов) [4].

Розглянемо основні аспекти змісту цих навчальних програм. «**Основи театрального мистецтва**» є програмою, інтегрованою для учнів початкових класів, що охоплює елементи таких предметів, як: музичне мистецтво, хореографія, світова художня культура, природознавство, літературне читання, українська мова, основи здоров'я. У цій програмі для кожного класу початкової школи конкретизовано навчальний зміст та результати навчання відповідно до освітньої галузі «Мистецтво», вміщено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1–2-х класів та 3–4-х класів.

Метою пропедевтичного курсу «Основи театрального мистецтва» є формування духовного, психічного, фізичного і соціального здоров'я дитини, розвиток емоційно-почуттєвої та рухливої сфери учнів початкових класів засобами театрального мистецтва, забезпечення рівних можливостей для здобуття художньо-естетичної освіти і залучення до театрального мистецтва. Формування театральних здібностей, творчих та виконавських навичок у дітей молодшого шкільного віку є однією з важливих умов подальшого розвитку особистості дитини.

У програмі «**Театральне мистецтво**» для 5–11-х класів спеціалізованих загальноосвітніх шкіл визначено основні напрями розвитку дитини засобами театрального мистецтва, а саме:

– розвиток психофізичного апарату через засвоєння елементів внутрішньої й зовнішньої техніки актора (акторські тренінги);

– творча діяльність у процесі створення образу окремого персонажа або вистави загалом;

– розвиток мовного апарату;

– оволодіння основами сценарної майстерності, режисури;

– опанування спеціальної термінології;

– засвоєння етики творчості;

– загальноестетичний розвиток.

У програмі реалізовано діяльнісний підхід в освіті, вихованні та розвитку дитини засобами театру. Учні 5–11-х класів залучаються до продуктивної творчої діяльності, де вони є, з одного боку, виконавцями, а з другого – художниками, композиторами, режисерами, авторами вистави. Програмою передбачено формування певних навчальних умінь і навичок, які сприяють вирішенню творчих завдань: розвитку художньої уяви, творчої ініціативи, емоційної гнучкості, культури мови, оволодіння основами акторської майстерності, правилами етики творчості.

Основною метою програми «**Хореографія (спортивний бальний танець, сучасний танець (1–11-ті класи))**» є формування духовного, психічного, фізичного і соціального здоров'я у процесі музично-ритмічної діяльності, розвиток емоційно-почуттєвої і рухливої сфер учнів засобами хореографії, а також забезпечення можливостей рівного доступу учнів до здобуття художньо-естетичної освіти та опанування практичного сучасного танцю.

Програма є універсальною з огляду на те, що вибудована в органічному поєднанні змістового наповнення курсу для учнів початкових класів, профільного предмета для учнів 5–8-х класів і курсу за вибором для учнів 9–11-х класів, охоплює опанування основами руху від простих до складних елементів, які в цілому дозволяють ефективно

розвивати рухливу, емоційну, інтелектуально-вольову та креативну сфери особистості.

Під час складання програми «**Хореографія (класичний танець)**» було враховано основні педагогічні принципи (природовідповідності, врахування фізіологічних та вікових особливостей, принцип наступності та послідовності, культурної відповідності), а також специфіка навчального закладу, в якому класичний танець викладається як предмет. Обсяг програми зумовлений загальноестетичним характером навчання, обмеженою кількістю годин, контингентом дітей, які переважно не мають необхідних професійних даних. Основна форма – практичні заняття. Весь період навчання поділено на три ланки: початкова, середня, старша.

Основою предмета «**Хореографія (народно-сценічний танець)**» є не лише виявлення танцювальних здібностей учнів, а й зацікавлення хореографічним мистецтвом та залучення їх до художньо-творчої діяльності на базі засвоєних знань із національної та світової культури в історичному та сучасному контексті. Програма з предмета «хореографія» (народно-сценічний танець) складається з екзерсису біля станка, занять на середині зали, технічних вправ на середині та по діагоналі, партерної гімнастики, творчої імпровізації. Реалізація завдань програми передбачає виховання в учнів художнього смаку та вміння повноцінно сприймати мистецтво танцю.

Мета навчання за програмою «**Вокал**» – розвиток особистості учнів, формуванні їх предметної, культурологічної та мистецької компетентності засобами співочого мистецтва як навчального предмета. Кожна дитина володіє від природи різними загальномузичними та вокальними даними. Майстерність учителя-вокаліста полягає в тому, щоб вдало дібрати необхідну комбінацію навчально-тренувальних вправ (вокальних, метро-ритмічних, дихальних) на певному етапі розвитку голосового апарату учня, відповідні педагогічні прийоми й форми роботи. Водночас формування технічних навичок має здійснюватися в поєднанні з емоційним підтекстом й художньою виразністю вокального матеріалу. Завдяки програмі реалізується питання диференціації

навчання, вона містить критерії оцінювання для більш здібних учнів, є інтегрованою з програмами «Сольфеджіо», «Хоровий клас», «Світова художня культура», «Вокальний ансамбль», «Постановка голосу».

Навчальна програма «**Гра на народних інструментах**» спрямована на особистісний художньо-творчий розвиток учнів; оволодіння навичками гри на народних музичних інструментах; сприймання, розуміння й оцінювання ними творів мистецтва; формування ціннісних орієнтацій у сфері мистецтва; впровадження в практичну діяльність учнів системи ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей; виховання потреби в художньо-творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Програму структурно поділено на два етапи – основна й старша школа. Кожний із них складається з тематичних розділів, які мають тематичні блоки, що зумовлено не тільки завданнями цього розділу, а й розвитком практичних умінь та навичок всього курсу предмета. Програма «Гра на народних інструментах» спрямована на забезпечення розуміння учнями відмітних і споріднених рис у відображенні навколишнього світу засобами образної мови музичного та інших видів мистецтва, усвідомлення взаємозв'язків між ними, вміння застосовувати набуті знання у практичній творчій діяльності.

Основа навчальної програми «Навчання гри на духових інструментах» становлять принципи, що відповідають сучасним вимогам музично-виховної практики: зв'язок інструментально-технічного і художнього розвитку учнів, наступність і послідовність у процесі навчання, виховання ансамблевих та оркестрових навичок гри [1; 3].

Авторські навчальні програми, участь у різноманітних конкурсах, фестивалях, творчих проектах дає можливість вчителям школи повніше розкривати творчий потенціал учнів, виявляти обдарованих дітей. Упровадженню в життя цього напрямку сприяє спільна діяльність практичного психолога, педагогів і батьків. Зміст роботи з обдарованими дітьми передбачає такі завдання: сприяння розвитку особистості; виявлення обдарувань дітей і максимальне сприяння їхньому розвитку.

З цією метою впроваджується комплекс заходів: медичних, фізіологічних, психологічних, педагогічних, виховних, що реалізуються спільно сім'єю та школою. Важливим є застосування різноманітних методик для виявлення уподобань та здібностей дітей, спостереження за їхніми подальшими успіхами.

Структура нашого закладу охоплює творчий центр, метою роботи якого є урізноманітнення інтересів, поглиблення вмінь та навичок учнів з предметів сценічних мистецтв у позакласний час. У складі творчого центру – ансамбль народного танцю «Сяйво України», ансамбль класичного танцю «Едельвейс», ансамбль сучасного танцю «Джамп», ансамбль бального танцю «Магнолія», ансамбль народних інструментів, вокальна студія, театральні

колективи «Дзеркало», «ТАМ», «Алфавіт», «Народний художній колектив» оркестр духових інструментів «Ватра», «Народний хореографічний колектив» «Сувенір».

Свої творчі та навчальні здобутки учні демонструють наприкінці року в форматі творчих показів, навчальних концертів, відкритих уроків. Популярною є така форма, як інтегративний показ, де в одній виставі представлено творчі роботи різних груп зі сценічних мистецтв. Обов'язковою є участь у різноманітних творчих заходах. Учні сценічного відділення перемагають у конкурсах і фестивалях як місцевого, так і всеукраїнського, міжнародного рівнів.

Найпродуктивнішим результатом роботи сценічного відділення школи є традиційне проведення творчих проєктів, що дає можливість учням виявити себе в театральному мистецтві, хореографії, вокалі, грі на інструментах, роботі над костюмами, декораціями, бутафорією тощо.

Організація та проведення творчих проєктів складається з таких основних етапів роботи:

- вибір теми, дослідно-пошукова робота за обраною темою, добір матеріалу;
- створення сценарію;
- проведення акторського кастингу;
- робота з творчими колективами школи;
- робота з акторським складом;
- прослуховування музики, вибір фонів та лейтем, робота з композитором, запис музики;
- розроблення і створення костюмів, декорацій, бутафорії;
- репетиції;
- показ творчого проєкту на сценах миколаївських театрів.

Колектив школи створив шість творчих проєктів, а саме:

1. «Місто Майстрів, або Звичайна історія про казкове кохання».
2. «Лабіринти кохання».
3. «Новий день Єгипту».
4. «Преданья старины глубокой».
5. «Terra Щаслива».
6. «Райтер. Місто. Мрія...».

Особливо відрізняється проєкт «Райтер. Місто. Мрія...», в якому обдаровані учні, які навчаються за напрямом «Сценарна майстерність» і «Режисура», мали можливість створити власний сценарій на основі сюжетів із життя миколаївської молоді, її цінностей, інтересів, прагнень. Це дало змогу учням виявити свої здібності, висловити думки, репрезентувати бачення проблеми.

Життя доводить, що у складних умовах перемін і реформ найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, креативна, здатна до генерування й використання нового (нових ідей, задумів, підходів та інноваційних рішень). Введення предметів художньо-естетичного циклу в навчально-виховний процес школи сприяє вихованню саме такої людини. Вибір напрямів сценічних мистецтв як майбутньої професії не є обов'язковим.

Щаслива дитина, яка може реалізувати свої здібності сьогодні – успішний, впевнений у собі дорослий в майбутньому.

Література

1. *Гиппиус С.В.* Тренинг развития креативности / С.В. Гиппиус. – СПб.: Речь, 2001. – 304 с.
2. *Концепція* художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах // Директор школи. – 2005. – № 4 (340), січень.
3. *Степанов О.* Основи психології і педагогіки / О.М. Степанов // Основи педагогіки / О.М. Степанов, М.М. Фіцула – К., 2003. – С. 321–333.
4. *Художньо-естетична* освіта і виховання: [збірник авторських експериментальних профільних програм/упор. Г.Матвеева]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 400 с.

Анотації

Олена БРЕДНЕВА

Організація навчально-виховного процесу під час викладання предметів сценічних мистецтв

У статті розглядається організація навчально-виховного процесу під час викладання предметів сценічних мистецтв у Миколаївській спеціалізованій школі «Академія дитячої творчості», розкривається зміст авторських навчальних програм з предметів художньо-естетичного напрямку.

Ключові слова: художньо-естетична освіта, інновація, специфіка, гармонійно розвинена особистість.

Олена БРЕДНЕВА

Организация учебно-воспитательного процесса во время преподавания предметов сценических искусств

В статье рассматривается организация учебно-воспитательного процесса во время преподавания предметов сценических искусств в Николаевской специализированной школе «Академия детского творчества», раскрывается содержание авторских учебных программ по предметам художественно-эстетического направления.

Ключевые слова: художественно-эстетическое образование, инновация, специфика, гармонично развитая личность.

Olena BREDNEVA

Arrangement of educational and teaching process by teaching subjects of scenic arts

The specificity of arrangement of educational and teaching process in Mykolaiv specialized school «The Academy of children's creativity» is observed, the content of author's programmes on the subjects of scenic arts department is disclosed.

Keywords: artistic-aesthetic education, innovation, specificity, harmoniously-developed personality.